

GRAJSKE ZGODBE (BESEDILA)

U STAREM GRADU BIL VRTNAR

U starem gradu bil vrtnar,
mladenič blagi ino zal,
je pridno delal bil vesel,
in zraven táko pesem pel:

»Narlepšo rožo bom odbral,
knezóvi hčerki jo bom dal.
Četud sem reven zdaj na svet,
znabit pa bom za kneza vzet«.

Grajskí gospod na prag stoji,
sliší kaj vrtnar govori,
po udih ga je tresel mraz,
od jeze ima bled obraz.

»Do zdaj si bil ti vrtnar moj,
nicoj pa greš z menoj na lov.
Bomá vstrelila tam volká,
ki trga mladga jagneta«.

Ko prideta pa na goró,
pomeri v njega z risanko.
Puška je močno počila,
vrtnarja je usmrtila.

Gospod razveselíl se je,
ker táko mu po sreči gre.
Prot domu se lepó podal,
se navečerjal in naspal.

Ko svetlo sonce je zašlo
in zvezdic polno je nebo,
mrtvaški zvoni zapojó,
vrtnarju žalostno slovo.

Ko ura bije polnoči,
pri starem gradu vse že spi,
le mlada hči še pa bedi,
pri njej pa svetla luč gori.

Pod oknom duh se oglasí,
jo žalostno nagovori:
»Oj mlada knežna pridi dol,
da poročima se nicoj!

Najlepšo rožo, k sem odbral,
sinoči tebi jo podal,
ž njo lase zdaj okrasi si,
srebrni pas opasaj si!»

Kneginja se napravila
in k njemu se postavila.
Od straha ona obledi
zravn njega mrtvá obleži.

zjutraj po se poménkvali,
kam bi ju pokopavali.
Engá so djal na n kraj cerkvé,
ta družga pa na drug kraj cerkve.

Z groba je zrastle lilija,
z družga rudeča vrtnica.
Ko stra priraske vrh cerkvé,
sta se pa skupaj sklénile.

NA LOV MI PRIDE KRALJIČ MLAD

Mlada Zora

N'a lov mi pride kraljič mlad
Pod mlade Zôre béli grad,
Oj béli grad, visoki grad.
Gor' v ôknu Zôra mi stojí,
Takó le pravi, govori:
»O de b' te, lovec, zlodej vzeli!
Kaj si loviti zajce jel,
Loviti zajce krog gradú?
Poberi ročno se domú!
Ne véš, de imam brata dva,
Oba lepa, oba mlada? —
Oba risance imata,
De zajce sama streleta«.

Ji pravi, reče mlad kraljič:
»Men' zajcl niso v čisli nič;
Le mlado Zôro bi rad vjel,
Bi rad na béli dom jo vzeli«.
Na to se Zôra nasmejí,
Kraljiču pravi, govori:
»Kako me neki bodeš vjel,
Kako na béli dom me vzeli?
Ker nikdar iz gradú ne grém,
'Z gradú ne grém, 'z gradú ne smem;

Drugač ko k svéti maši grem —
Pa sami it' mi ne dadé,
Me vselej dobro varvaje;
Pred menoj mojšker gré devet,
Za mano hlapcov gré desét,
Na stranéh grésta brata dva,
Obá lepa, oba mladá,
Obá risance imata,
De mêne Zôro varjéta,
Pavov dvanajst pa nad manó
Perote svitle zgrinjajo,
Mi hladno senco delajo.
Če bi me kraljič le rad vjel,
Če bi me kraljič le rad vzél,
Sej imam jest neznan korén,
Neznan koren, koren lečén —
Ki ga pod jezik položím,
Precej zvečér hudó zbolím;
Zjutrej pa že mertva ležím.
Kadar me v rako ponesó,
V grajšinsko rako pisano,
Pa pridi po me kraljič mlad,
In pelji me v svoj béli grad,
Oj v béli grad, visoki grad«.

Drug' dan po gradu jokajo,
Zdihujejo in tarnajo,
Na pare Zôro devajo.
Le grajški nôrec se smejí,
Takó le pravi, govórí:
»Močno, močno se meni zdí,
De mlada Zôra mertva ní«.

Kaj sta storila brata dva,
Oba lepá, oba mlada?
Še sta stopíla zlat kovan,
Ga vlila Zôri v béli dlan;
Al Zôra mertva le leží,
Se ne predrami, ne zbudí.
Jo v rako drugi dan nesó
V grajšinsko rako pisano.

Po gradu milo jokajo,
Zdihujejo in tarnajo;
Le grajški norec se smejí,
Takó le pravi, govórí:
»Meni se pa vse močno zdí,
De mlada Zôra mertva ní«.

Kraljiču skôr ni včakat' moč,
De bi se strila temna noč —
Ko solnce zajde za goré,
K' se zvezde vtrinjajo svitlé,
Hití mi v rako pisano,
Odpre mi rako preskerbno —
Pa Zôri vzame 'z ust korén,
Neznan korén, korén lečén —
In mlada Zôra oživí,
Predrami se, se prebudí;
V kočijo mi jo posadí,
In hitro mem' gradú zderčí.

Gor' v gradu norec se smejí,
Takó le pravi, govori:
»Menì se pa vse močno zdí,
De Zôra mem' gradú derčí«
Káj sta storíla brata dva,
Oba lepa, obá mladá,
Šla sta se lova veselít,
Šla mlade zajce sta lovit
Pod mlade Zôre béli grad,
Oj, béli grad, visoki grad.

Na pragu Zôra mi stojí,
Takó le pravi, govori:
»Bog vaju sprimi, lovca dva,
Oba lepá, obá mladá!«
Ji pravi, reče mlaji brat,
Nje mlaji brat, nje ljubši brat:
»Mênì se pa vse močno zdi,
Pri nas navade take ní,
De b' si roke prijemali,
Pa rokovic ne snemali.«
Po sili vzame raz roké
Ji rokovice v dlan gledé.

Po dlanu mi spozná sestro,
Na konja plane urno z njo —
Spodbôde konja mladiga ,
Oj mladiga, oj bistriga.
Prejaderno zdaj proč leté,
De konjem podkve se iskré.

Zavpije Zôra, zakričí,
De krog in krog se mi glasí:
„Oj, dôli, dôli, kraljič mlad,
Oj dôli pod visoki grad —

Nevésta ti je vpljenjena,
Oj, Zôra ti je vgrabljena!

Kraljič opaše sabljico
V kačjim strupu kaljeno —
Zaséde kônja berziga,
Oj berziga, in iskriga —
Za njimi se mi v dir sputí,
De prah in pések se kadí.
»Le stojta, stojta brata dva,
Ki sta mi Zôro vpljénila!«

Zdaj se pa vname silni boj,
Oj, silni boj, kervavi boj!
Po bliskovo mu sablja gré,
Utrinja plamen se od njé —
Hudo se brata branita,
Junaško meče sučeta —
V sercé ga vbôde starji brat,
Oj starji brat, nemili brat!
Zavpije Zôra, zakríči,
Raz konja pade, omedlí:
»To storil je neznan korén,
Neznan korén, korén lečen!«

STOJI, STOJI OJ BELI GRAD

Sv. Barbara zazidana v stolp

Stoji, stoji oj beli grad,
notrí sta oče inoj mat.
Prosíva sta gaspér Bogá
da _b jima Boh en porod daw.

Vslišow jih je večni Boh,
daw jima je en pórod lep.
En porod lep, en porod lep,
iz imenam Barbika.

Barba je bla stara sedem let,
oj sedem let, vosmega pu,
pa je znava pisát in brat,
vsakmu čvoveku ántvert dat.

Barba je bla stara štérnajst let,
oj štérnajst let, petnájstga pu.
Zajno je zvedu špajnski kral.
Špajnski kral je snubt posvow:

Al me vzameš, Barbika ti?
Al me vzameš Barbika ti?
Kaj za no čast imeva boš,
kaj za na špajnska kralica boš!

Na maram za te, ne za tvojo čast,
mien bo že Jezus dájaw čast!
Njen oče je jezen postow,
hitro je po zidarce posvow:

Izzidajte mi turn temán,
izzidajte mi turn temán!
Zidarci turn zidajo,
Barbka je pa memo šva,
pa mi je peva prelepó,
pa mi je peva prelepó.

Tokó zidarci govore:
Ko bi Barbka vedla ti,
kaj pa mi tukej devamo,
sej bi na peva tokó lepó!

Sej glih tokó vem, kokr vi!
Izzidajte mi še lince tri:
Od zg^uorej dve, od sp^uodej enó,
od zg^uorej dve, od sp^uodej enó;
de bom vedva, kdaj je noč al dan,
kdaj to rm^leno s^uonce g^uori gre!

Mínuw je že l'et in dan,
Kar _s ni spomlu nobedən na njo.
Vəndr se je spomlu oče né,
vəndr se je spomlu oče né.

Tokó še oče govori:
Le sem, le sem, hvapcí moj!
Pejte gledat v turn tmən
če _j že segniva moja hči!
Poberite vən bele kosti,
poberite vən bele kosti!

To pa žé ni turn tmən,
to je pa že turn svitow!
Na sred turna miza stoji,
na štir voglé je vrezana,
s čřnga kámna _j vrísana,
s čřnga kámna _j vrísana.

Na vsèh štirh voglèh sveče goré,
na sred sveto Rešno telo stoji.
Zravn pa Barbika kleči,
in sveto Rešno telo časti!

Častimo ga še mi tokó,
kokr ga Barbika časti!

STOJI, STOJI BELI GRADEČ

Smrt sv. Katarine

Stóji, stóji beli grádeč,
notri je ta mladi králič,
hujši je kot pesoglavec,
hujši je kot pesoglavec.

Góri, góri, hlapci moji,
kvišku po zeleni góri!
Kaj pa bote gor dobili,
k m^eani v grad boté drvíli.

Druzga gori ne dobijo,
kot kristjano Katarino,
k je ovčíce pasla gori,
v grad peláli so jo doli.

Kaj ti pravim, Katarina!
Kaj boš rajši ti storila:
al čəš martro raj trpeti,
al m^eane za možá imeti?

Jest čem martro raj trpeti,
kakor te možá imeti,
jest čem martro raj trpeti,
kakor te možá imeti.

Góri, góri, hlapci moji!
Pejte, kólo naredíte,
z britvami ga naperíte,
Katarino gor ovíte!

Hlapci kólo naredili,
Katarino gor ovili,
doli v grad jo zatočili,
doli v grad jo zatočili.

Srečala je je Marija:
Kaj ti pravim, Katarina,
pejdi z _manej ti v _nebi'esa,
kjer sa sv'eta vsa tel'esa!

Lampe boš ti nalivála,
in boš duše z _vic spravlála.
Lampe boš ti nalivála,
in boš duše z _vic spravlála!

Oj presveta Katarina,
ona svetu 'óle íma,
oj presveta Katarina,
ona svetu 'óle íma.

KERI JE TRUDEN, NAJ GRE SPAT

Nezvesta gospa s tremi stražarji

»Keri je truden, naj gre spat,
jaz nesem trudna, nedem spat.
Jaz nesem trudna, nedem spat,
k meni de prišo šribar mlad.

Ona postavi vahte tri,
ona postavi vahte tri.

Ta prva stoji sred polja,
ta druga stoji kraj dvora,
ta tretja stoji pri kamri-ci.
Ta prva vahta kričala:
»Hala, hala mlada gospa,
Ivanjkovič 'dejo domo.

Nesmo ga vidli videjoč,
konjiče smo čuli herzgetoč,
sabljo svetiti kakti luč!«

»Oj nikaj, nikaj, šribar mlad,
vahta ne ve, kaj govori!«

Ta druga vahta kričala:
»Hala, hala mlada gospa,
Ivanjkovič 'dejo domo.

Nesmo ga vidli videjoč,
konjiče smo čuli herzgetoč,
sabljo svetiti kakti luč!«

»Oj nikaj, nikaj, šribar mlad,
vahta ne ve, kaj govori!«

Ta tretja vahta zakriči:
»Hala, hala mlada gospa,
Ivanjkovič 'dejo domo!«

Nesmo ga vidli videjoč,
konjiče smo čuli herzgetoč,
sabljo svetiti kakti luč!«

To tretja vahta skričala,
Ivanjkovič pa so že doma.

»Hala, hala, mlada gospa,
odprite da mi kamrico.«

Gospa mu odpre kamrico,
šribar pa skoči soz oblok.

»Hala, hala, mlada gospa,
zakaj pa je oblok potr?«

»Nikaj, nikaj, žlahtni gospod,
mačka je miško tockala.«

»Hala, hala, mlada gospa,
pa kaj ste vi tak kuštrava?«

»Nikaj, nikaj, žlahtni gospod,
da me je dekla česala.«

»Hala, hala, mlada gospa,
Kaj mate nadra razdrajsane?«

»Nikaj, nikaj, žlahtni gospod,
sem sinki cecka davala.«

»Hala, hala, mlada gospa,
kaj postlja tak razrovana?«

»Nikaj, nikaj, žlahtni gospod,
dekla je kluče iskala!«

Gospod potegne svetli meč,
no glej, gospe ga nega več.

BOŽEC PO RIM PETLE

Grajska gospa in berač

Božec, Božec po Rim petle,
kruha je dobu, jerperg ne.
Do enga grada pršu je,
tam prosu je za jerperge:

»Žlahтна gospa, imejte me,
imejte me me na jerpergah!
Za vašmi vrati klečov buom,
za vašo dūšo molu buom«

»Le sēm, le sēm, hlapcə moji,
pelej te bužca u pasji hlev.
Bužec ima črne bouhe,
črne bouhe, bajle uši«

Žlahтна gospa, prebēdi,
a nuo močno srce boli.
Bužec, bužec, mrtu leži,
krog nega pa šest svajč gori,
pr glavə mu sam bog stoji.

IZ GRADA JEZDI GROF NA LOV

Grofovo nasilje nad mlinarjem

Iz grada jezdi grof na lov,
za grofom trop služabnikov.
Čez hribček čez prihajajo,
pri vodi mlin zagledajo.

Sprelepa j' b'la hči mlinarja,
skoz' okence je gledala.

»Oj, mlinar, daj mi hčerčico,
s'cer zasmodim ti hišico!«
»Če hišico mi zasmodiš,
še hčerke moje ne dobiš.«

Očeta je ob glavo del
in materi je glavo snel,
in tretjikrat zasukal meč,
odsekal bratu glavo preč.

Hčerko na konja posadi
in jo čez hribček zakadi.
Čez hribček čez prihajajo,
devet gradov zagledajo.

»Devet gradov ti ljub'ca glej,
kateri boš ti grafnja zdej!«
»Gradove ogenj naj požge,
krvavi meč naj te zatre!«

In godejo in piskajo,
nevesto v sobo spremljajo.

Ponoč v tihi polnoči
se grof iz spanja prebudi,
poljubit hoče usta nje,
al' ljubca je pa mrtva že.

STOJI, STOJI TA BELI GRAD

Žena umori otroka moževe ljubice

Stoji, stoji tam beli grad,
je v gradu žlahten gospod mlad
in v gradu žlahtna je gospa,
z njim poročena pusta dva.

Pristavco belo imata,
v pristavci mlado majerco,
ki ziblje sinka majhniga.

Gre majerca pelnice prat,
v pristavci sinčika pusti.
Gospa je zvedela le to.

Gospa ima mojšker devet.
Poslala mojškro je mlado.
»Na belo hit pristavico,
pernesi sinka majerce.«

Gre mojškra na pristavico,
pernese sinka majerce.
Gospa vzame britvico,
na oba kraja rezečo,
potakne mu jo v srčice.

Ga nese mojškra spet nazaj
in v zibelko ga položi.

Majerca pride iz vode.

»Kako se neki to godi,
de sinik moj tak dolgo spi?«

Pogledat grede v zibelko
in najde polno jer krvi,
v nji sinik nje mrtev leži.
Zavpije majerca glasno:

»Gospa mi je sovražnice,
vmorila sinka maliga«

Gospod jokati sliši jo,
pokliče hlapca svojiga:
»Poglej brž, kaj je majerci,
al lačna je, al žejna je,
da joka se tako na glas!«

Gre hlapec na pristavico:
»Kaj ti je, mlada majerca,
al lačna si, al žejna si,
de jokaš se tako na glas?«

»O lačna nisim, žejna ne,
vmorila sinka m' je gospa,
mi sinka mojega maliga.«

Nazaj gre hlapec v beli grad.
»O lačna ni in žejna ne,
gospa so vmorli sinka ji,
ji sinka njen'ga maliga.«

Gospod do žlahtne gre gospe.
»Kaj tebi je moja gospa,
da je mazinc tvoj ves krvav?«

»Zaklala sim golobca dva,
h kosilu bosta dans oba.«

Še gresta na pristavico,
prijel je nizko jo čez pas.
Čez okno vrgel je gospo
oh, doli v brezno globoko.

»Si mojga sinka vsmrtnila,
ne boš živela dalej ti!«

Al preden v dno še perleti,
gospa zavpije, govori:
»Zdaj bo pa mlada majerca
namest mene žlahtna gospa!«

Stoji, stoji tam beli grad,
je v gradu žlahten gospod mlad
in v gradu žlahtna je gospa.

ŠTALAR POMETA ŠTALICO

Možitev deklice - hlevarja z gospodom

Štalar pometa štalico,
žvižglja in poje prelepo:

»Saj sem pri gradu sedem let,
oj sedem let in osmega pol,
al še nobeden drig ne ve,
pa še nobeden drug ne ve.«

»Al hlapec sem, al deklica,
kot naša stara kuharca,
ki mi je spletla kiti dve,
kakor voščeni sveči dve.«

Žlahtni gospod v oknu stoji,
vse dobro sliši razumi.

»le gori, gori štalar moj,
le gori, gori štalar moj.
Pri gradu si že sedem let,
pa se m' še nis' nikol odkril«

Klobuček s palco brsne dol,
vunkaj sta padli kiti dve.

»Do zdaj si štalarček bil moj,
zdaj žlahtna boš moja žena.
Po štalci si špansirala,
zdaj boš po cimrih prangala.«

LINČICA TURKINČICA

Kralj Matjaž rešen iz ječe

Oj lepa moja Linčica,
oj, Linčica Turkinčica.

To kralja turškega je hči,
to kralja turškega je hči.

In Matijaš, kralj Ogrski,
on turški je postal jetnik.
V ječi temni zdaj trpi,
rešit ga Linčica želi.

»Devet je konj zapregain,
štirje vozje že čakajo.
Odpeljem te iz ječe te,
če ti me vzameš za ženo.«

Matijaš pokaže beli grad,
na oknu lepo deklico.
»Glej, moja žena tam stoji
da pridem k njej, si le želi.«

»Ne skrbi draga Linčica,
ostala sama ti ne boš,
dal ti bom sina svojega
za moža tvojga ljubega«

Vesela Ličnica je b'la,
moža je našla pravega.
Ženitke so napravili,
veselo so zaplesali.